

Leonardo
een talentrijke school

LeoZine 93

Algemeen

- Op woensdag 28 februari was het zover; Introductie Project "recht, macht en samenleving"
- Door middel van een vragenlijst konden we bepalen welke executieve functies sterk en welke zwak waren. Iedereen heeft sterke en zwakke executieve functies
- De ontwikkeling van de leerlingen wordt weer genoteerd in de rapportages
- De komende periode zijn de kinderen aan de slag met een eigen gekozen **vaardigheidsdoel**.
- In de OS; "hoe de wijze van communiceren van invloed is op probleemgedrag"..
- Sinds enkele weken geeft **Carla van Enter kunst, drama en tekenles**. Carla is gediplomeerd leerkracht en heeft sterke affiniteit met het hoogbegaafde kind. Carla sluit ook aan bij de projectthema's. We ervaren het als een verrijking van het onderwijs voor onze leerlingen.

TIP:

Bezoek ook onze website voor meer informatie en foto's:
www.leonardoovl.nl/terneuzen

Inhoud

Algemeen	1
Tip	1
<i>MIDDENBOUW</i>	
Opening project	2
Eigen vaardigheidsdoelen	2
Executieve functies bepalen	3
Even voorstellen.....	3
<i>BOVENBOUW</i>	
Project	4
Eigen vaardigheidsdoelen	4
Executieve functies bepalen	5
OS	
Wijze van communiceren	6-7

Colofon

Dit is een uitgave van
Leonardo-onderwijs Terneuzen
OBS De Meerpaal
Sloelaan 41
4535 ED Terneuzen
Tel. 0115 696 768
Directeur: Huub Mangnus
Coördinator: Magda Heitzman
Email: magdaheitzman@ogperspecto.nl
Website: Leonardo.Terneuzen

Eindredactie: Mirjam van Graefschep

Opening project

Op 28 februari zijn we gestart met het nieuwe project.
Het nieuwe project heet: "macht , recht en samenleving".

De kinderen hebben een verhaal voorgelezen gekregen over de "zweetvoetenman". Deze man had enorme zweetvoeten en vond dat hij zijn schoenen in een openbare bibliotheek gewoon uit mocht doen. De eigenaren van deze openbare ruimte vonden dat dit niet kon. Dit kwam uiteindelijk bij de rechter terecht die hierover moest beslissen. Een grappig en waargebeurd verhaal dat de kinderen enthousiast maakte over het project.

Vervolgens zijn we gestart met het begrip samenleving. Wat is een samenleving? En voornamelijk: van welke samenleving maak jij deel uit? Ze hebben zichzelf in het midden van een blad getekend en a.d.h.v. cirkels hun samenleving weergegeven. Steeds een cirkel beeldt en deel van hun samenleving uit. Gezin, familie, klas, school, stad enzovoort. We hebben besproken welke regels bij welke cirkel in hun samenleving horen.

Ook hebben ze de begrippen macht, recht en samenleving in een gelijkbenige driehoek proberen te plaatsen. Ze kwamen erachter dat deze begrippen met elkaar verbonden zijn en dat er niet per se één goed antwoord is op het plaatsen van deze begrippen.

Komende week gaan we terug in de tijd. De volgende vraagstukken komen dan aan bod:

- Waarom leven mensen in groepen? En is dat van alle tijden?
- Is er altijd een leider nog?
- Zijn er altijd verschillen in macht binnen een groep mensen? Is dit ook zo bij dieren?
- Welke oude beschavingen kennen wij, en hoe ging het toen met macht, wetten en regels?
- Wat is een staat?
- Wat is de Magna Carta? .

Eigen vaardigheidsdoelen

Met groep 5 gaan we aan de slag met hun eigen vaardigheidsdoelen.

Dit houdt in dat kinderen inzicht krijgen in hun eigen sterkere kanten en minder sterke kanten.
Zowel leerstof gerelateerd als in de manier waarop je leert en wie je bent.
Kinderen gaan in gesprek met de leerkracht over hun sterke en minder sterke kanten.
Ook krijgen ze inzicht in hun leervorderingen.
We kijken naar welke manier van leren bij ze past.

Wanneer ze hier meer inzicht in hebben, maken we samen een plan van aanpak: waar wil je aan gaan werken, hoe ga je dat doen, wie en wat heb je daar bij nodig?

We gebruiken hiervoor dus een vaardigheden lijst, een leerstijlen lijst, overzicht van de leerresultaten.

We gaan stapsgewijs en rustig hier mee aan de slag, zodat het voor kinderen duidelijk wordt en zodat ze hiervoor gemotiveerd worden.
Er wordt vooral uitgegaan van de sterke kanten en hoe de persoon is.

Executieve functies bepalen

Ieder kind heeft sterktes en zwaktes in zijn executief functioneren, daar hoef je geen ontwikkelingsstoornis voor te hebben.

Deze functies zijn aansturend en controleren voor je hele doen en laten.
Ze beïnvloeden je gedrag en leren.
Die aansturing gebeurt grotendeels onbewust.

De volgende executieve functies zijn te onderscheiden: taakinitiatie, planning en priorisering, aandacht richten en volgehouden aandacht, emotie regulatie, werkgeheugen, inhibitie, zelfinzicht en cognitieve flexibiliteit.

Door middel van een vragenlijst, krijgen we inzicht in de sterkere en zwakkere executieve functies van de kinderen.

Zo zien we hoe we gebruik kunnen maken van de sterkere functies en welke functies nog wat aandacht en begeleiding kunnen gebruiken om deze verder te ontwikkelen.

Even voorstellen.....

Mijn naam is Carla Enter.
Sinds februari werk ik als vrijwilliger op school.
Op maandag- en dinsdagmiddag geef ik dan creatieve vakken.

In december ben ik als leerkracht gestopt met werken, zodat ik o.a. meer tijd heb voor allerlei creatieve zaken.

Het werken met kinderen, die meer aankunnen, vind ik een uitdaging.
Ik doe het met veel plezier en hoop dit de kinderen ook te kunnen geven.

Met vriendelijke groet.

Even
voorstellen...

Project

Op 28 februari zijn we gestart met ons nieuwe project: Macht, recht en samenleving.

Kun je veroordeeld worden voor zweetvoeten?

De kinderen weten nu dat dit niet zo is maar dat je wel veroordeeld kunt worden voor het veroorzaken van overlast, ook als dit komt door zweetvoeten!

Dit was allemaal te lezen in ons nieuwe boek 'De zweetvoetenman'.

Dit boek gaat over recht en alles wat hiermee te maken heeft en zal de komende periode nog regelmatig ter sprake komen.

Momenteel zijn we bezig met het begrip 'samenleving' en van welke samenleving maak jij deel uit?

Horen hier ook afspraken en regels bij?

Zijn de regels in een bejaardenhuis het zelfde als op school of thuis?

Ook hebben we het gehad over leiders en macht.

Allemaal begrippen en onderwerpen waar we meer mee te maken hebben dan we soms op het eerste gezicht zouden denken...

Met een tijdlijn duiken we terug de geschiedenis in en gaan we een aantal oude beschavingen onder de loep nemen.

Was het vroeger anders dan nu en hoe gingen we vroeger om met macht, wetten en regels?

Het beloofd een boeiend project te worden!

Eigen vaardigheidsdoelen

De komende periode gaan de kinderen aan de slag met een eigen vaardigheidsdoel.

Dit houdt in dat de kinderen zelf gaan waar ze extra op willen oefenen.

Waar ben ik goed in en waar zou ik nog aan kunnen werken?

Stapsgewijs zullen de kinderen een eigen plannetje maken waarop zij kunnen aangeven waar ze nog aan willen werken, hoe en wanneer ze dat willen doen.

Wat heb je daarbij nodig en wie kan mij daarbij helpen?

Duidelijk moet zijn dat het werken aan een eigen vaardigheidsdoel niet verplicht is.

De kinderen die hiermee aan de slag gaan zullen een stukje 'eigen' tijd moeten investeren en hierbij is de 'eigen' motivatie het meest leidend.

De leerkracht faciliteert uiteraard wel ruimte, tijd en materialen.

Executieve functies bepalen

Executieve functies zijn hogere cognitieve processen die nodig zijn om activiteiten te plannen en te sturen.

Alle executieve functies hebben een controlerende en aansturende functie.

Executieve functies kunnen worden gezien als de 'dirigent' van de cognitieve vaardigheden.

Ze helpen bij alle soorten taken.

Executieve functies vertellen niet hoe intelligent, charmant of verbaal vaardig iemand is.

Deze functies bevinden zich in de prefrontale cortex van de hersenen.

De executieve functies horen bij het denkvermogen.

Feitelijk is het dus een verzamelnaam voor denkprocessen (functies) in het brein die belangrijk zijn voor het denken (cognitie) en het uitvoeren (executie) van sociaal, efficiënt en doelgericht gedrag.

Zonder deze functies is goed georganiseerd gedrag niet mogelijk.

De executieve functies regelen bijvoorbeeld het starten met een taak en het richten en vasthouden van de aandacht.

A.d.h.v. een vragenlijst krijgen we meer zicht op waar de kinderen sterk in zijn maar ook waar ze misschien nog wat extra ondersteuning of aandacht bij kunnen gebruiken.

De volgende executieve functies zijn te onderscheiden:

- taakinitiatie,
- planning en priorisering
- aandacht richten
- volgehouden aandacht
- emotie regulatie
- werkgeheugen
- inhibitie
- zelfinzicht
- cognitieve flexibiliteit

Hoe de wijze van communiceren probleemgedrag beïnvloedt

(bron: Marieke van der Zee)

Doel

respectvol omgaan met probleemgedrag; vriendelijk en daadkrachtig tegelijk.

Achtergrond informatie

Als hoogbegaafde kinderen vastlopen op school wordt vaak vooral ingezet op meer uitdaging bieden. Natuurlijk is passend werk heel belangrijk; het is moeilijker om je goed te voelen en je netjes te gedragen als je je stierlijk verveelt. Waar echter minder aandacht voor is, maar wat mijns inziens net zo belangrijk is, zo niet belangrijker, is de manier van communiceren.

Hoogbegaafde, hoog sensitieve kinderen zijn enorm gevoelig voor de toon waarop ze worden aangesproken. Ze scannen voortdurend of je ze begrijpt, ze voor vol aanziet en ze waardeert. Als dat zo is, voelen ze zich veilig en zijn ze bereid om samen te werken. Ze kunnen zich dan veel beter voegen naar het systeem. Maar als iemand zich als de autoriteit opstelt en het kind precies vertelt wat het wel of niet moet doen, is de kans op verzet groot. Als je vervolgens bij verzet in de valkuil stapt om 'je groot te maken' en de druk extra opvoert om gedrag af te dwingen en zich aan de regels te houden, is de situatie gedoemd te escaleren.

Een veelvoorkomende natuurlijke reactie op onaanvaardbaar gedrag is om een strenge toon aan te nemen en de druk op te voeren om te zorgen dat een kind alsnog gaat doen wat het moet doen. We hopen zo meer overwicht te hebben, dat het kind het belang van onze wens inziet en alsnog gehoorzaamt. Het tegenovergestelde is helaas waar. De veroordeling levert stress op waardoor zijn lijf in paraatheid wordt gebracht om te vechten, te vluchten of te verstarren. Het lukt nog minder om te doen wat nodig is en mee te werken. Het conflict escaleert. Druk opvoeren om te gehoorzamen werkt niet. Er is vriendelijke daadkrachtige sturing nodig om de situatie behapbaar te maken en hem te helpen grip te krijgen.

Werkwijze

Zie 'wangedrag' als gebrek aan grip.

Als een kind niet stilzit en over de grond dweilt tijdens het kringgesprek, een opdracht weigert, gilt als het niet gaat zoals hij wil, enzovoort, dan betekent dit dat hij nog geen grip heeft. Hij voelt zich overweldigd en kan nog niet aan de verwachtingen voldoen. Er zijn vele redenen waarom een kind nog geen grip heeft op zijn situatie. Hij kan het bijvoorbeeld nog niet opbrengen om op zijn stoel te zitten luisteren naar verhalen die hem niet interesseren, hij raakt in paniek omdat hij nog niet weet hoe hij de opdracht moet aanpakken of hij ziet het nut er nog niet van in, enzovoort.

Het betekent niet dat hij moedwillig je gezag ondermijnt of dat hij de regels nog niet kent.

Het lukt om welke reden dan ook gewoon nog niet.

Richt je op de 4 stappen: erkenning, troost, realiteit en grip.

Stop je automatische reactie op 'wangedrag' en kies bewust voor positieve, constructieve aanpak die hem helpt grip te krijgen:

- **Erkenning:**
Leef je in in het perspectief van het kind, erken zijn beleving, begrijp zijn wens, waardeer hem voor wie hij is.
- **Troost:**
Bied troost en geruststelling; straal uit dat geen grip hebben en je overweldigd voelen normaal is; het hoort bij het leven. Door voor te leven dat je deze gevoelens kent en aanvaardt kan het kind gemakkelijker uit zijn rotgevoel stappen.
- **Realiteit:**
Geef de realiteit aan, wat mag wel/niet. Houd je toon neutraal, laat je niet verleiden tot een preek.
- **Grip krijgen:**
Bedenk wat mogelijk is om de situatie behapbaar te maken voor het kind. Welke oplossingen zijn er mogelijk? Vertaal een probleem naar te leren vaardigheden en focus op oefenen. Gebruik groeitaal:
Ik merk dat je het nog lastig vindt om [te leren vaardigheid; bijvoorbeeld 'om hulp te vragen als je de opdracht lastig vindt'].
Hoe vaker je het doet, hoe makkelijker het wordt.
Ik zie dat het al lukte om [te leren vaardigheid]. Ga zo door.

Een voorbeeld:

Stel een kind gilt heel hard als hij een opdracht krijgt. Hij blijft gillen en is niet meer bereikbaar. Het is een valkuil om je op het gedrag te richten en te eisen dat hij stopt met gillen. Het is ook een valkuil om het te negeren omdat jij het ook even niet meer weet en je hoopt dat het wel weer bij trekt. Hij heeft geen grip en heeft ondersteuning nodig.

Vat het gillen op als uiting van stress en ga op zoek naar welke behoeften er niet worden vervuld:

Kalmeer jezelf.

Biedt erkenning en troost: Maak liefdevol contact en straal uit dat het kennelijk nu zo is dat het nog niet lukt. Wees nieuwsgierig naar wat maakt dat hij zich zo overweldigd voelt.

Verzuipt hij in de opdracht? Wat is er aan de hand?

Als het één keer gebeurt dan is het niet zo erg als je achter de feiten aanloopt. Als het vaker gebeurt kun je anticiperen.

Zorg dat je als je een opdracht aanbiedt dicht bij hem in de buurt blijft, zodat je meteen bij hem bent om hem gerust te stellen;

bijvoorbeeld door een geruststellende hand op zijn schouder te leggen of door hem op weg te helpen met gerichte instructie.

Realiteit en grip: Geef op een rustig moment op vriendelijke, ondersteunende en respectvolle toon aan dat gillen niet fijn is en dat jullie samen gaan ontdekken wat beter werkt. Oefen met herkennen van stress, oefen met hulp vragen etc.

Een [inspirerend filmpje](#) vind ik de TedTalk van Charlotte Visch.

Schakel zo vaak als nodig over van 'inleven in het kind' (erkenning en troost) naar 'gewenste kader schetsen' (realiteit en grip).

Als het kind geen grip heeft, stress ervaart, zit hij in de overlevingsmodus. Hij is gericht op vechten, vluchten, verstarren en staat niet open om zich in te leven in anderen en samen te werken. De emotionele temperatuur moet eerst naar beneden.

Je haalt de angel eruit door contact te maken, te 'luisteren om te begrijpen', erkenning en troost te bieden (= "actief luisteren"). Hierdoor kalmeert een kind zodat hij zich open kan stellen om samen te werken. Vervolgens schakel je over naar realiteit en grip. Je geeft aan wat wel/niet mag, je geeft richting aan wenselijk gedrag. Je zoekt oplossingen om de situatie behapbaar te maken en oefent nog ontbrekende vaardigheden.

Als hierdoor de stress weer oplaait is het nodig om eerst weer over te schakelen naar erkenning en troost om daarna weer terug te komen op jouw punt; realiteit en grip.

Bij stressvolle situaties is het meestal nodig om meerdere keren over te schakelen van erkenning en troost naar realiteit en grip en weer terug naar erkenning en troost enz.

Tips en Valkuilen:

Het is belangrijk om aandacht te besteden aan alle 4 de stappen: erkenning, troost, realiteit en grip. Ik zie ouders en leerkrachten de regie kwijt raken als ze voor de ene stap meer aandacht hebben dan voor de andere. Als je bijvoorbeeld vooral erkenning en troost biedt en onvoldoende overschakelt naar richting geven aan gewenst gedrag, krijgt een kind te veel ruimte om zijn hobbels uit de weg te gaan. Als je vooral de regels schetst (realiteit) zonder over te schakelen naar erkenning en troost zal een kind zich onbegrepen voelen en zich steeds heviger verzetten. Het gaat om een juiste wisselwerking; om passend overschakelen.

Ik merk dat ouders en leerkrachten soms huiverig zijn om heldere kaders te schetsen (realiteit) omdat ze bang zijn dat ze verzet oproepen als ze sturing geven. Ze willen recht doen aan een grote behoefte aan autonomie. Duidelijkheid en heldere kaders geven echter houvast. Een kind voelt zich echt niet fijn als hij als enige niet hoeft deel te nemen aan de kring, of dat hij andere opdrachten krijgt omdat hij anders ontspoot. Erkenning dat iets nog lastig is en troost is belangrijk. Overschakelen naar realiteit en grip ook. Dit houdt in dat je aangeeft wat je van hem verwacht (meedoen aan kringgesprek of in plaats van te gillen hulp vragen bij een lastige opdracht) en dat je hem helpt ontdekken hoe het behapbaar voor hem wordt. Je richt je op 'wat werkt wel?'. Je experimenteert en oefent net zo lang tot het lukt.

En dat is iets heel anders dan te eisen dat hij meedoet aan de kring en boos of teleurgesteld te reageren als hij ontspoot. Dan ben je vooral gericht op realiteit zonder voldoende aandacht te besteden aan erkenning, troost, en grip.

Als een kind ontspoot heeft hij (positieve, constructieve) leiding nodig om grip te krijgen. Het is belangrijk om uit te stralen dat het oké is als het allemaal nog niet lukt en dat jij hem helpt om te ontdekken hoe het wel werkt. Experimenteer, doe suggesties, stel vragen om hem beter te snappen, wees nieuwsgierig, maar geef richting. Straal vertrouwen uit en wees het baken in de woelige zee. Als je aan het kind dat uit de bocht vliegt vraagt "Wat helpt jou? Wat heb je nodig?" is dat in veel gevallen te vaag; het geeft onvoldoende richting. Hij weet het zelf ook niet en het vergroot alleen maar zijn machteloosheid als hij niet weet te benoemen wat hem zou helpen.